

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 2 juli 2024

Mål nr
Ö 3557-23

PARTER

Klagande

UJ

Ombud: Juristen KV

Motpart

FJ

Ställföreträdare: AE

Ombud: Advokat TT

SAKEN

Processbehörighet i mål om rätt till underhållsbidrag

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2023-04-28 i mål

Ö 555-23

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen fastställer hovrättens beslut.

Högsta domstolen avslår UJs yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

UJ har yrkat att Högsta domstolen ska avvisa FJs talan om underhållsbidrag.

FJ har, genom AE, motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

UJ har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten och i Högsta domstolen.

SKÄL

Bakgrund

1. UJ och AE har gemensam vårdnad om sonen FJ, som är född 2008. De separerade 2017 och barnet bor sedan 2021 hos UJ.
2. Barnet väckte, genom AE, talan mot UJ och yrkade att UJ skulle förpliktas att betala underhållsbidrag för en period när han bodde växelvis hos föräldrarna.
3. Tingsrätten avvisade barnets talan. Domstolen ansåg att AE inte var behörig att föra talan om underhållsbidrag för barnet eftersom han inte hade sitt stadigvarande boende hos henne. Hovrätten har upphävt tingsrättens beslut om avvisning och återförvisat målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Frågan i Högsta domstolen

4. Frågan i målet är om en vårdnadshavare är behörig att företräda sitt barn i en tvist om underhållsbidrag för förfluten tid även om barnet inte längre bor hos honom eller henne.

Om barnets rätt till underhållsbidrag

5. Föräldrabalkens bestämmelser om underhållsbidrag tar i huvudsak sikte på situationer när barnet varaktigt bor tillsammans med bara den ena föräldern (se 7 kap. 2 § första stycket). Men också när ett barn bor växelvis hos sina föräldrar kan den som har ett större ekonomiskt utrymme än den andra åläggas att betala underhållsbidrag till barnet, om barnet inte får det underhåll som det har rätt till (se 7 kap. 6 § och ”Det växelvisa boendet” NJA 2013 s. 955).

6. Det är möjligt att föra talan om underhållsbidrag också för förfluten tid (se 7 kap. 8 §).

Vem är behörig att föra barnets talan?

7. En talan för barnets räkning förs normalt av barnets vårdnadshavare. När det gäller underhållsbidrag framgår detta uttryckligen av 7 kap. 2 § tredje stycket föräldrabalken. I en situation där båda föräldrarna är vårdnadshavare men barnet bor hos endast den ena av föräldrarna – dvs. i en sådan situation som avses i 7 kap. 2 § första stycket 2 – följer det av ”Barnet och underhållsbidraget I” NJA 1985 s. 387 att den förälder som barnet bor hos är behörig att ensam föra barnets talan om underhållsbidrag mot den andra vårdnadshavaren. Ställningstagandet i rättsfallet bör ses mot bakgrund av att den vårdnadshavare som påstås vara bidragsskyldig inte

kan företräda barnet mot sig själv och att en god man annars skulle behöva förordnas för att talan skulle kunna föras.

8. När barnet bor växelvis hos föräldrarna anses barnet bo varaktigt tillsammans med båda föräldrarna. Den vårdnadshavare som påstår att den andra vårdnadshavaren har försummat sin underhållsskyldighet är därför också i denna situation behörig att föra barnets talan om underhållsbidrag mot den andra föräldern.

9. Skrivningarna i ”Barnet och underhållsbidraget I” om att det är den förälder som barnet bor hos som är behörig att företräda barnet i frågor om underhållsbidrag enligt 7 kap. 2 § första stycket 2 skulle kunna tas till intäkt för att en förutsättning för att föra talan om underhållsbidrag för barnets räkning är att barnet fortfarande bor hos den förälder som för talan (jfr p. 3 och vad som där sägs om tingsrättens bedömning). Rättsfallet måste emellertid, vilket framgår av referatrubriken, läsas i ljuset av att målet gällde en sådan situation där barnet varaktigt bodde hos endast den ena föräldern. Något ställningstagande till vem som är behörig att företräda barnet vid en talan om underhållsbidrag avseende förfluten tid görs alltså inte i rättsfallet.

10. Tvärtom måste det anses ligga väl i linje med det avgörandet att också en talan om underhållsbidrag avseende förfluten tid kan föras av den vårdnadshavare som påstår att den andra vårdnadshavaren under denna tid inte har betalat det underhåll som barnet har haft rätt till. Detta synsätt stöds också av att vårdnadshavare är behöriga att föra barnets talan om underhållsbidrag men att en vårdnadshavare inte kan företräda barnet mot sig själv (se p. 7). Till detta kan läggas att det inte heller i denna situation framstår som motiverat att kräva att en god man förordnas för att talan ska kunna föras.

11. En tidigare boendeförälder som är vårdnadshavare för barnet är alltså behörig att företräda barnet i fråga om underhållsbidrag för förfluten tid. Det gäller oavsett om talan avser en tid under vilken barnet bodde växelvis hos föräldrarna eller om det gäller en tid när barnet bodde hos endast en av dem. Hur boendesituationen ser ut vid tiden för talans väckande saknar således betydelse.

Bedömningen i detta fall

12. Talan avser underhållsbidrag för förfluten tid när barnet bodde växelvis hos vårdnadshavarna. AE är vårdnadshavare för barnet. Hon är följaktligen behörig att föra barnets talan mot UJ.

13. Hovrättens beslut ska alltså fastställas. Vid denna utgång ska UJs yrkande om ersättning för rättegångskostnader avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Agneta Bäcklund, Petter Asp (referent), Jonas Malmberg och Christine Lager
Föredragande har varit justitiesekreteraren Jenny Engvall